

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

www.emu.ee
Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Institute of Economics and Social Sciences

Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendamistulemuste analüüs

IV taotlusvoor

Teostaja:

**Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja
4. telje püsihindaja**

**Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Eesti Maaülikool**

Tartu 2011

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Analüüsi mõisted ja metoodika	4
2. Meetme taotlusvoorude koondülevaade	5
2.1. Toetuse taotlemine, määramine, vähendamine.....	5
2.2. Väljamaksmine	6
2.3. Juriidiline vorm	9
2.4. Tegevusalad taotlemisel ja toetuse saamisel	10
2.5. Taotluste maakondlik jaotus	11
3. Meetme sihttasemete eeldatav täitumine.....	14
4. IV taotlusvooru toetuse saajad ja mittesaajad.....	16
4.1. Majandusnäitajad.....	16
4.2. Investeeringud	18
6. IV taotlusvooru hindamise kriteeriumite analüüs.....	22
Kokkuvõte	29

SISSEJUHATUS

Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (edaspidi MAK) esimese telje meetme 1.4 „Põllumajandusettevõtete ajakohastamise“ alameetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ püsihindamist teostab Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Vastavalt Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 86 lõike 1 kohaselt kehtestavad liikmeriigid püsihindamise süsteemi, mida vastavalt Põllumajandusministeeriumi volitusele teostab MAK 2007–2013 raames Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Püsihindaja tegevus on määratletud põllumajandusministri 7. jaanuari 2009. a määrusega nr 3 „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 seire ja hindamise kord“. Käesolev rakendusanalüüs on 2011. aasta hindamisplaani alusel teostatav uurimistöökä.

MAK 2007–2013 1. telg on suunatud põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime parandamisele. Meede 1.4.2 on ette nähtud loomakasvatusega tegelevate ettevõtjate konkurentsivõime suurendamiseks. Meetmest saavad toetust taotleda ettevõtjad, kes tegelevad põllumajandusloomade kasvatamisega ning soovivad investeerida loomakasvatushoonete ehitamisse.

Meetme 1.4.2 taotlusvoorud on olnud avatud neli korda:

- 1) 17.12.2007–20.02.2008;
- 2) 24.10.2008–15.12.2008;
- 3) 12.10.2009 – 26.10.2009;
- 4) 27.10.2010 – 15.11.2010.

Edaspidi nimetatakse vastavalt I taotlusvoor, II taotlusvoor, III taotlusvoor ja IV taotlusvoor.

Eelnevalt on antud meetme raames koostatud kaks rakendusanalüüsi:

- a) „Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendustulemuste ja ettevõtjate finantsolukorra analüüs“ (I ja II taotlusvoor);
- b) „Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendamistulemuste analüüs III taotlusvoor.

Käesolevas rakendusanalüüsis keskendutakse IV taotlusvoorule, mille eesmärgid on järgmised:

- 1) hinnata meetme sihttasemetäituvust;
- 2) anda ülevaade taotletud loomakohtade arvust ja jaotusest loomaliigiti;
- 3) võrrelda toetuse saajaid ja mittesaajaid;
- 4) analüüsida hindamiskriteeriumite mõjusust.

Käesoleva rakendusanalüüsi 2011. aasta III kvartalis koostasid EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakonna töötajad Sirje Simmo, Toomas Kangur (andmetöötlus ja päringud) ja Mati Mõtte.

1. ANALÜÜSI MÕISTED JA METOODIKA

Käesolevas analüüsis kasutatakse järgmiseid lühendeid:

MAK – Eesti maaelu arengukava 2007–2013 periood;

PRIA – Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet;

Meede 1.4 – MAK programmi toetusmeede „Põllumajandusettevõtete ajakohastamine“;

Meede 1.4.2 – meetme 1.4 alameede nimetusega „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“;

FIE – füüsilisest isikust ettevõtja

Analüüsil kasutatavad spetsiifilised jaotused, sh loendamine, koondamine ja üldistamine on täpsemalt selgitatud iga analüüsitava teema kirjelduses.

Põhiliselt kasutatakse järgmiseid grupeerimisi:

- 5) toetuse taotlemine, määramine ja mittemääramine;
- 6) tegevusalade jaotused;
- 7) investeeringu asukohajärgse maakonna alusel jaotused;
- 8) investeeringute ja loomaliike jaotused;
- 9) taotlusvoorude jaotused.

Analüüs viidi läbi kabinetuuringuna, kuna täiendavat küsitlust ettevõtjate algandmete täiendamiseks ei teostatud.

2. MEETME TAOTLUSVOORUDE KOONDÜLEVAADE

2.1. Toetuse taotlemine, määramine, vähendamine

Ettevõtjate poolt esitati neljas taotlusvoorus kokku 463 taotlust, millest rahastati 359 taotlust. Ülevaade taotluste arvust ja summadest on antud tabelis 1.

Tabel 1. Taotlemine ja heakskiitmine taotlusvoorude lõikes

Taotlus- voor	Taotlus- te arv	Taotletud investeeringu maksumus kokku, eurot	Taotletud toetuse summa kokku, eurot	Heaks- kiidetud taotluste arv	Toetatava investeeringu summa, eurot	Määratud toetuse summa, eurot
I	138	74 615 348,53	30 067 092,16	128	68 137 503,43	27 520 954,26
II	100	58 828 362,70	23 490 503,29	89	50 549 498,67	20 730 163,77
III	106	42 143 926,96	18 239 288,28	83	29 619 917,09	12 761 012,38
IV	119	51 470 025,39	22 935 007,09	59	27 133 257,34	12 462 771,46
Kokku	463	227 057663,58	94 731890,82	359	17 5440176,53	73 474 901,87

Taotluste arv ja taotletud toetuse summa I taotlusvoorus oli kõige suurem – 138 taotlust ja 30 mln eurot. Järgnevas kolmes voorus oli taotluste arv ja taotletud toetuse summa ligilähedane jäädes 100 kuni 119 taotluse ja 18-23 mln euro vahele. Määratud toetuse summa oli kõige suurem I taotlusvoorus (28 mln eurot), millele järgnes II taotlusvoorus määratud toetuse kogusumma 21 mln euroga. III ja IV taotlusvoorus oli määratud toetuse summa küllaltki sarnane, erinedes vaid 300 tuh euro võrra.

Tabel 2. Toetuse saamise osatähtsus, keskmine toetuse summa ja vähendamine taotlusvoorude lõikes

Taotlus- voor	Toetuse saamise osa- tähtsus taotluste arvust, %	Toetuse saamise osatähtsus taotletud toetuse summast, %	Keskmine taotletud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot	Vähenda- mise summa, eurot	Taotluste arv, mille osas on teostatud vähendamisi
I	92,8	91,5	217 877,48	215 007,46	83 464,71	4
II	89,0	88,2	234 905,03	232 923,19	0	0
III	78,3	70,0	172 068,76	153 747,14	62 586,37	6
IV	49,6	54,3	192 731,15	211 233,41	10 797,84	2
Kokku	77,5	77,6	204 604,52	204 665,46	156 848,92	12

Nelja taotlusvooru keskmine toetuse saamise osatähtsus nii taotluste arvust kui ka taotletud toetuse summast lähtuvalt oli 78%. Kõige kõrgem toetuse määramise osatähtsus oli I taotlusvoorus (92%), järgnes II taotlusvoor 89%-ga ja III taotlusvoor 78%-ga. Kõige madalam toetuse saamise osatähtsus oli IV taotlusvoorus, kus toetuse saamise osatähtsus taotluste arvust oli 50% ja taotletud toetuse summast 54%.

Toetuse saamise osatähtsus sõltus eelkõige olemasolevatest eelarvevahenditest. Mida suurem oli vastava aasta eelarve, seda kõrgem oli toetuse määramise osatähtsus.

Neljas taotlusvoorus ettevõtjate keskmine taotletud ja määratud toetus summa oli 205 tuhat eurot. Kõige suurem taotletud ja määratud toetuse summa kokku oli II taotlusvoorus, vastavalt 235 tuh ja 233 tuh eurot. Kõige väiksem keskmine taotletud ja määratud toetuse summa oli III taotlusvoorus, vastavalt 172 tuh ja 153 tuh eurot.

Neljas taotlusvoorus vähendati toetuse summat heakskiidetud taotlustel kokku 157 tuh eurot, mis moodustas 0,2% määratud toetuse summast ning 3% heakskiidetud taotluste arvust. Nelja taotlusvooru toetust mittesaanud taotluste hulgas oli vaid üks taotlus, mille rahuldamata jätmise põhjuseks olid abikõlbmatud kulutused. Taotletud toetuse summa nimetatud taotlusel oli 779 eurot. Kokku oli abikõlbmatute kulutustega probleeme 13 taotlusel, mis moodustab 3% taotluste arvust.

Meetme 1.4.2 abikõlblikute kulutuste määratlemisega toetuse saajatel raskusi ei ole, kuna vaid 3% heakskiidetud taotlustest tuli PRIA-l teha toetuse vähendamise otsus ning neljas taotlusvoorus oli vaid üks taotlus, mille osas tuli teha rahuldamata jätmise otsus abikõlbmatute kulutuste tõttu.

2.2. Väljamaksmine

Seisuga 06.04.2011.a oli tehtud väljamakseid 190 heakskiidetud taotlusele. Väljamakseid oli tehtud kolme taotlusvooru toetuse saajatele. Kolme taotlusvooru heakskiidetud taotluste koguarvust moodustas väljamaksega taotluste arv 53% ning määratud toetuse summast moodustas väljamakstud toetuse summa 40% (tabel 3).

Tabel 3. Väljamakstud taotlused taotlusvoorude lõikes

Taotlus- voor	Välja- makseid saanud heaks- kiidetud taotluste arv	Väljamakstud investeeringu summa, eurot	Väljamakstud toetuse summa, eurot	Osatähtsus heaks- kiidetud taotlustest, %	Osatähtsus määratud toetuse summast, %	Keskmine väljamakstud toetuse summa, eurot
I	102	47 962 837,07	19 091 908,46	79,7	69,4	187 175,57
II	53	17 785 019,60	7 465 345,19	59,6	36,01	140 855,57
III	35	6 718 988,20	3 111 889,68	42,16	24,4	88 911,13
Kokku	190	72 466 844,87	29 669 143,33	52,9	40,4	156 153,4

Seisuga 06.04.2011 oli I taotlusvooru määratud toetuse summast väljamakseid tegemata veel 31% ehk 8,4 mln eurot. Ühelgi taotlusvoorul ei olnud analüüsi koostamise hetkeks investeeringu lõpptähtaeg veel saabunud. Kõige lähemal oli teostamise tähtaeg I taotlusvooru projektidel, mille tähtaeg saabub juuli–august 2012. Viimane on tingitud olukorrast, et meetme 1.4.2 rakendusmäärus võimaldab investeeringut ellu viia I taotlusvooru toetuse saajatel neli aastat.

III taotlusvoorule keskendunud rakendusanalüüsis hindas püsihindaja projektide elluviimise heaks, sest 2010. aasta II kvartalis oli investeringu elluviimise osatähtsus I taotlusvooru heakskiidetud taotluste arvust 77%. Kolme kvartaliga ehk 2011. aasta I kvartali lõpuks on lisandunud I taotlusvoorus toetust saanud taotlustele vaid kolm uut investeringut elluviivat ettevõtjat.

Tabel 4. I–III taotlusvooru väljamaksed poolaastate lõikes

	Määramisele järgneva 4-5 kuu jooksul väljamakstud toetuse summa, eurot	Määramisele järgneva I poolaasta väljamaksed, eurot	Määramisele järgneva II poolaasta väljamaksed, eurot	Määramisele järgneva III poolaasta väljamaksed, eurot	Määramisele järgneva IV poolaasta väljamaksed, eurot	Määramisele järgneva V poolaasta väljamaksed, eurot
I taotlusvoor	6 937 838,73	805 142,40	1829598,55	969209,88	1038637,64	260481,26
I taotlusvooru kumuleeruvalt	6 937 838,73	14993981,13	16823579,68	17792789,56	18831427,20	19091908,46
I taotlusvooru väljamaksete osatähtsus määratud toetuse summast, %	25,2	54,5	61,1	64,7	68,4	69,4
Poolaasta juurdekasv, %	25,2	29,3	6,6	3,5	3,8	0,9
II taotlusvoor	1 182 948,53	1988340,17	2439503,24	1854553,25	x	x
II taotlusvooru kumuleeruvalt	1 182 948,53	3171288,70	5610791,94	7465345,19	x	x
II taotlusvooru väljamaksete osakaal määratud toetuse summast, %	5,7	15,3	27,1	36,0	x	x
Poolaasta juurdekasv, %	5,7	9,6	11,8	8,9	x	x
III taotlusvoor	164 152,00	2 947 737,68	x	x	x	x
III taotlusvooru kumuleeruvalt	164 152,00	3 111 889,70	x	x	x	x
III taotlusvooru väljamaksete osatähtsus määratud toetuse summast, %	1,3	24,4	x	x	x	x
Poolaasta juurdekasv, %	1,3	23,1	x	x	x	x

I taotlusvooru puhul teostati investeringuid kõige aktiivsemalt perioodil august 2008 kuni juuli 2009. aastal. Nimetatud perioodil tehti väljamakseid 55% I taotlusvooru määratud toetuse summast. Kõrge osatähtsus oli seotud I taotlusvooru puhul võimalusega taotleda toetust enne I taotlusvooru teostatud investeringutele. Seetõttu ei saa I taotlusvooru esimese investeringuaasta väljamaksete osakaalu võrrelda II ja III taotlusvooru esimese investeringuaastaga. Samas teisest investeringu teostamise aastast alates ehk järgnevast II poolaastast oli alanud I taotlusvooru heakskiidetud taotlustel investeringute elluviimise oluline

langus. Kokku oli järgneva nelja poolaastaga ellu viidud veel vaid 14% investeeringuid arvestatuna määratud toetuse summa alusel. II taotlusvooru ja III taotlusvooru investeeringute elluviijad on alustanud tegevusi tagasihoidlikult. Eriti II taotlusvooru toetuse saajad, kus peaaegu nelja poolaastaga on väljamakseid tehtud vaid 36% ulatuses määratud toetuse summast.

Püsihindaja toob esile ettevõtjate investeeringute elluviimise aktiivsuse järsu vähenemise I taotlusvooru alusel ning madala elluviimise aktiivsuse II taotlusvooru toetuse saajate alusel.

Täielikult väljamakstud taotlusi (edaspidi lõpetatud projekte) I taotlusvooru alusel oli 76, väljamakstud toetuse summa kokku 14 883 247 eurot (54% määratud toetusest ja 59% heakskiidetud taotlustest). Taotluse elluviimisest loobujaid oli I taotlusvoorus neli. Loobujate arvelt vabanev toetuse summa oli 958 767 eurot, mis moodustas I taotlusvoorus kogu määratud toetuse summast 3%. Kolmes voorus kokku on loobujaid üheksa. Vabanenud toetuse summa kokku on 2 674 106 eurot, mis moodustab kolme taotlusvooru määratud toetuse summast 4%.

Tabel 5. I taotlusvooru heakskiidetud taotluste jaotus väljamaksete alusel

	Heakskiidetud taotluste arv	Väljamakstud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot	Määratud toetuse summa kokku, eurot	Väljamakste osatähtsus määratud toetuse summast, %
Lõpetatud projektid	76	14 883 247,27	196 203,43	14 911 460,92	99,8
Väljamakse moodustas üle 50% määratud summast	21	3 952 547,53	235 082,00	4 936 722,13	80,1
Väljamakse moodustas alla 50% määratud summast	5	256 113,66	244 059,61	1 220 298,03	21,0
Loobujad	4	X	239 691,91	958 767,64	0,0
Ühtegi väljamakset ei ole tehtud	22	X	249 713,89	5 493 705,54	0,0

Lõpetatud projektide (76 heakskiidetud taotlust) väljamakstud summa osatähtsus jäi alla 100%, kuna üheksale projektile oli tehtud vähendamisi kokku summas 28 211 eurot. Näitaja moodustas lõpetatud projektide toetuse summast 0,2%. Tähtaegselt ehk edukamalt viidi ellu keskmiselt väiksema määratud toetuse summaga projekte – keskmine toetus 196 tuh eurot. Järgnesid üle 50% toetuse väljamaksega taotlused, mille keskmine määratud toetuse summa oli 235 tuh eurot. Kõige suurem keskmine määratud toetuse summa (249 tuh eurot) jäi gruppi, kus ei olnud tehtud ühtegi väljamakset.

Edukamad investeeringute elluviijad olid madalama keskmise määratud toetuse summaga, mis jääb keskmiselt 196 tuh euro piirile.

Ühegi väljamakseta heakskiidetud taotluste määratud toetuse summa moodustab I taotlusvooru määratud toetuse summast 20%, mis rõhutab veelgi investeeringute elluviimise probleemsust. Tegemist on toetusmeetmega, mille taotletava toetuse summa ulatub 500 tuh euronini ning seega investeeringud võivad ületada 1 mln eurot. Seisuga 06.04.2011.aasatal kehtis toetuse saajatel

kohustus teostada investeering 100% omavahenditest, millele järgnes väljamakse taotluse esitamine ning seejärel kolmekuuline toetuse laekumise ootamine. Toetuse saajatel oli võimalus investeeringud jagada kuni neljaks osamakseks, kuid sellisel juhul pikenes investeering kokku kuni 12 ootekuu võrra. Osaliselt aitaks probleemi leevendamisele kaasa meetme finantseerimisskeemi osas tehtud uuendus, kus väljamakseid teostatakse osaliselt tasutud kuludokumentide alusel. Osaliselt tasutud kuludokumentide finantseerimisskeemi puhul on vajadus jõuda tarnijaga või ehitajaga kokkuleppele, et tegevus saaks 100%-liselt teostatud enne maksetaotluse esitamist PRIA-le ning viimast makset toetuse saaja poolt oleks tarnija või ehitaja nõus ootama vähemalt kolm kuud. Summade juures, mis võivad olla üle 500 tuhande euro, on kokkulepete saavutamine tarnija või ehitajaga vähetõenäoline. Seega leiab püsihindaja, et täiendavalt tuleks leevendada ka objekti valmimise nõuet. St, et objekt peab valmis olema omafinantseeringu osa ulatuses ning ülejäänud tööd teostatakse pärast toetuse laekumist.

Püsihindaja soovib leevendada objekti valmimise nõuet, mis aitaks kaasa investeeringute elluviimise edukusele.

2.3. Juriidiline vorm

Toetuse taotlejaks sai olla ettevõtja. Alljärgnevalt tabeli 6 alusel antakse ülevaade meede 1.4.2 taotlejate ja toetuse saajate jaotumisest ettevõtluvormide alusel.

Tabel 6. Taotlejate jagunemine ettevõtluvormide ja taotlusvoorude lõikes

Taotlus- voor	Aksia- seltside arv	Aksia- seltside keskmine taotletava toetuse summa, eurot	Osa- ühingute arv	Osa- ühingute keskmine taotletava toetuse summa, eurot	FIE- de arv	FIE-de keskmine taotletava toetuse summa, eurot	Tulundus- ühistute arv	Tulundus- ühistute keskmine taotletava toetuse summa, eurot
I	9	368 690,52	73	271 303,80	49	106 857,79	7	243 952,66
II	6	398 243,09	63	287 415,72	26	76 302,41	5	201 998,30
III	7	283 886,92	56	230 118,73	41	73 495,50	2	176 057,68
IV	4	206 485,74	71	240 841,86	38	92 328,90	6	250 132,32

Taotlejate hulgas oli kõige enam osäühinguid, taotlusvoorude lõikes osakaalud taotluste arvust vastavalt 55%, 63%, 53% ja 60%. FIE-d kui suuruselt järgmine grupp, moodustas taotlusvoorude lõikes järgnevad osatähtsused: 37%, 26%, 39% ja 32%. Keskmiselt taotlesid toetust rohkem aktsiaseltsid (v.a IV taotlusvoor) ja kõige väiksemat keskmist toetust taotlesid füüsilisest isikust ettevõtjad. IV taotlusvoorus oli FIE taotletav toetus osäühingu taotletavast toetusest 2,6 korda väiksem. Neljas vooru alusel vaadelduna oli FIE-de taotletav toetus osäühingute taotletavast toetusest 2,6-4 korda väiksem ja aktsiaseltside taotletavast toetusest 2,2-5 korda väiksem.

Tabel 7. Toetuse saajate juriidilised vormid taotlusvoorude lõikes

Taotlus- voor	Aktsia- selsid e arv	Aktsia- selside keskmine määratud toetuse summa, eurot	Osa- ühingute arv	Osa- ühingute keskmine määratud toetuse summa, eurot	FIE- de arv	FIE-de keskmine taotletava toetuse summa, eurot	Tulundus- ühistute arv	Tulundus- ühistute keskmine taotletava toetuse summa, eurot
I	8	394 483,16	65	268 143,60	48	108 918,47	7	243 952,66
II	5	377 891,71	53	298 997,19	26	76 302,41	5	201 998,30
III	6	247 868,08	41	221 796,75	35	56 745,59	1	194 041,46
IV	4	206 485,74	35	271 667,08	16	101 730,42	4	125 198,49

Toetuse saajate hulgas (tabel 7) oli kõige enam osäühinguid, mis tulenes osäühingute suurest arvust taotlemisel. Toetust saanud osäühingute osatähtsus heakskiidetud taotluste arvust lähtuvalt oli taotlusvoorude lõikes järgmine: 51%, 60%, 49% ja 59%. Arvuliselt järgmise grupi moodustasid FIE-d, kelle osatähtsus toetuse saajate arvu alusel oli taotlusvoorude lõikes: 38%, 29%, 42% ja 27%.

Võrreldes taotlemisega oli toetuse saajate hulgas mõnevõrra vähenenud osäühingute ja suurenenud FIE-de osakaal (v.a IV taotlusvoor). Keskmiselt taotlevad ja saavad vähem toetust ettevõtja kohta FIE-d, kelle mõju seega toetust saanud põllumajandustootjate arvu sihttaseme täitmisele oleks suurem, kui teistel juriidilistel isikutel. Meetme tingimuste muutmisel ja sihttasemete planeerimisel on oluline jälgida potentsiaalset jaotust ettevõtlusvormide alusel, millest omakorda tuleneb ettevõtja majanduslik suurus.

FIE-d taotlevad ja saavad keskmiselt 2,6-4 korda osäühingutega võrreldes ning 2,2-5 korda aktsiaseltside toetuse summaga võrreldes väiksemat toetust.

2.4. Tegevusalad taotlemisel ja toetuse saamisel

Tegevusalade analüüsimisel võeti aluseks taotlejate poolt taotlusvormidel kinnitatud tegevusala. Tegevusala analüüs teostati lähtuvalt kordumatuse printsiibist, s.t kui ettevõtja oli arvestatud I taotlusvoorus linnukasvatamiseks, siis arvestati ettevõtja ka järgnevates voorudes linnukasvatamiseks.

Toetuse taotlejaid oli kõige rohkem segatootmise tegevusalal, kuhu kuulus 46% taotlejatest (161 ettevõtjat). Olulise hulga moodustasid ka piimakarjakasvatajad (80 ettevõtjat) ja loomakasvatajad (64 ettevõtjat). Toetuse saajate grupis oli ettevõtjate arv samadel tegevusaladel kõige suurem – segatootmine 144, piimakari 67 ja loomakasvatus 44 ettevõtjat.

Toetust oli saanud 351 ettevõtjast 292, mis moodustas 83%. Keskmisest kõrgem toetuse saamise osatähtsus oli püsiluultuuride kasvatajatel (100%), segatootjatel ja seakasvatajatel (89%).

Tabel 8. Neljas taotlusvoorus kokku ettevõtjate jaotumine tegevusalade lõikes vastavalt toetuse taotlemise ning määramise andmetele

Tegevusala	Taotlejate arv	Taotletud toetuse summa, tuh eurot	Keskmine taotletud toetuse summa, eurot	Toetuse saajate arv	Määratud toetuse summa, tuh eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot	Toetuse saamise osatähtsus, %
Linnukasvatus	6	2 639,75	439 958,86	5	2 069,1	413 822,17	83,3
Loomakasvatus (v.a piimakari)	64	8 066,75	126 041,43	44	5 691,46	129 351,49	68,7
Piimakari	80	30 635,51	382 943,93	67	22 596,81	337 265,78	83,7
Püsilikultuurid	1	85,30	85 303,65	1	85,30	85 303,65	100,0
Seakasvatus	28	10 663,60	380 842,69	25	8 857,32	354 292,76	89,3
Taimikasvatus	11	2 067,33	187 939,34	6	1 214,36	202 392,93	54,5
Segatootmine	161	40 573,74	252 010,81	144	32 960,54	228 892,62	89,4
Kokku	351	94 731,89	26 891,43	292	73 474,90	251 626,38	83,2

Keskmiselt taotlesid suuremat toetuse summat linnu- (440 tuh eurot), piimakarja- (383 tuh eurot) ja seakasvatavad (381 tuh eurot). Samade tegevusalade puhul on ka keskmine määratud toetus kõrgem.

Suuremat toetuse summat on vajanud linnu-, piimakarja- ja seakasvatusega tegelevad ettevõtjad.

III taotlusvooru rakendusanalüüs tõi välja olukorra, et segatootmise osakaal toetuse saajate hulgas vähenes (I ja II taotlusvoorus oli 52% segatootjaid, III taotlusvoorus 33%), suurenes piimakarjakasvatusega tegelevate osatähtsus 22%-lt 28%-le, vähenes seakasvatavate osatähtsus 10%-lt 1%-le.

IV taotlusvooru toetuse saajate hulgas oli üks linnukasvatav (2% toetuse saajatest), 11 loomakasvatavat (18%), 19 piimatootjat (32%), üks püsilikultuurikasvatav (2%), üks taimikasvatav (2%), seitse seakasvatavat (12%), 19 segatootjat (32%). Piimakarjakasvatavate ja ka seakasvatavate osatähtsus jätkas seega suurenemist.

Toetuse taotlejaid ja saajaid oli kõige rohkem segatootmise tegevusalal. Järgnes ettevõtjate arvukuselt piimatootmise tegevusala, mille osatähtsus taotlejate ja toetuse saajate hulgas on kasvanud iga taotlusvooriga.

2.5. Taotluste maakondlik jaotus

Investeeringu asukohast lähtuvalt oli taotlemise aktiivsus kõige kõrgem Lääne-Virumaal (65 taotlust), Pärnumaal (55 taotlust) ja Saaremaal (49 taotlust). Taotlemise aktiivsus oli kõige madalam Hiiumaal (10 taotlust kokku). (Tabel 9)

Tabel 9. Toetuse taotlemine maakondade lõikes ja taotlusvoorude lõikes

Maakond	I taotlus-vooru taotluste arv	I taotlus-vooru keskmine taotletud toetuse summa, eurot	II taotlus-vooru taotluste arv	II taotlus-vooru keskmine taotletud toetuse summa, eurot	III taotlus-vooru taotluste arv	III taotlus-vooru keskmine taotletud toetuse summa, eurot	IV taotlus-vooru taotluste arv	IV taotlus-vooru keskmine taotletud toetuse summa, eurot
Harjumaa	8	343 467,45	4	156 015,92	3	263 833,89	3	83 290,98
Hiiumaa	4	841 28,94	1	4 163,97	4	36 702,54	1	499 999,99
Ida-Virumaa	6	107 424,66	1	41 542,57	5	115 749,99	8	171 424,05
Jõgevamaa	4	138 672,42	6	330 670,31	8	312 448,37	12	340 205,62
Järvamaa	5	221 226,22	8	259 066,80	3	206 082,53	5	404 379,49
Läänemaa	4	137 843,91	7	348 474,49	7	130 726,06	5	223 724,24
Lääne-Virumaa	23	286 621,84	16	289 563,17	13	265 120,43	13	100 195,22
Põlvamaa	15	245 728,20	2	140 856,03	5	150 783,51	6	191 421,63
Pärnumaa	22	233 234,86	10	119 015,38	14	125 896,43	9	208 067,58
Raplamaa	5	350 078,38	8	362 462,11	6	106 052,48	5	188 883,47
Saaremaa	8	177 352,81	9	159 718,32	8	93 607,73	24	147 122,62
Tartumaa	12	225 968,43	12	218 636,97	6	141 861,15	6	260 219,93
Valgamaa	8	159 308,93	6	236 718,89	7	143 743,80	6	140 256,12
Viljandimaa	6	156 192,59	5	307 150,20	8	226 244,39	5	251 499,79
Võrumaa	8	78 029,71	5	60 621,80	9	185 974,57	11	102 851,29
Kokku	138	217 877,48	100	234 905,04	106	172 068,76	119	192 731,15

Keskmiised taotletava toetuse summad varieerusid nii erinevate taotlusvoorude kui ka maakondade lõikes.

Võrreldes III ja IV taotlusvooru taotluste arvu saab välja tuua alljärgnevad muutused:

- 1) taotluste koguarv suurenes IV voorus, mis on eeldatavalt seotud teadlikkuse suurenemise ja teavitustegevuse tõhustamisega;
- 2) oluline taotluste arvu suurenemine on toimunud Saaremaal, Jõgevamaal ning vähenemine Pärnumaal.

Tulemuste alusel soovitame jätkata tõhusat teavitustegevust antud meetme taotlejate hulgas, sest III taotlusvooru rakendusanalüüs tõi välja varem toetust mittesaanud loomakasvatajate suure hulga ehk potentsiaalsete taotlejate piisava olemasolu.

Arvuliselt oli neljas taotlusvoorus heakskiidetud taotlusi kokku kõige rohkem Lääne-Virumaal (50), Pärnumaal (44), Tartumaal (32) ja Saaremaal (31). Samades maakondades oli ka kõige rohkem taotlusi. Kõige vähem heakskiidetud taotlusi oli neljas taotlusvoorus kokku Hiiumaal. Samas oli Hiiumaal kõige kõrgem toetuse määramise osatähtsus, kuna kümme esitatud taotlust said kõik rahastuse. IV taotlusvoorus ei õnnestunud toetust saada ühelgi Harjumaa taotlusel, sest kõik kolm taotlust jäeti rahastamata mittevastavuse tõttu (tabel 10).

Tabel 10. Heakskiidmine maakondade lõikes

Maakond	I taotlus-vooru heakskiidetud taotluste arv	I taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot	II taotlus-vooru heakskiidetud taotluste arv	II taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot	III taotlus-vooru heakskiidetud taotluste arv	III taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot	IV taotlus-vooru heakskiidetud taotluste arv	IV taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot
Harjumaa	7	369341,46	4	156015,92	2	148905,9	0	0,00
Hiiumaa	4	84128,93	1	4163,97	4	36664,99	1	499999,99
Ida-Virumaa	6	107424,66	1	41542,57	3	30801,58	3	331404,21
Jõgevamaa	4	138672,42	5	296804,37	6	282290,95	7	363966,79
Järvamaa	5	221226,22	6	307764,61	3	206082,53	3	340632,49
Läänemaa	4	137843,91	7	348474,49	7	130714,65	2	194464,45
Lääne-Virumaa	20	260884,65	13	287904,67	11	217922,85	6	74138,64
Põlvamaa	13	242269,55	2	140856,03	4	63479,39	3	42732,83
Pärnumaa	21	228574,91	10	119015,38	10	126460,03	3	190470,18
Raplamaa	5	350078,38	6	378848,29	2	145253,02	3	104366,68
Saaremaa	7	201994,11	9	159718,32	6	100595,44	10	150065,68
Tartumaa	11	238335,20	11	228587,47	6	141861,15	5	285069,73
Valgamaa	8	159308,93	5	281519,60	6	160509,44	3	211969,65
Viljandimaa	5	179751,00	4	285028,08	6	213016,27	3	385725,78
Võrumaa	8	76971,17	5	60621,79	7	156438,71	7	119047,47
Kokku	128	215007,46	89	232923,19	83	153747,14	59	211233,41

Meetmest 1.4.2 määratud toetuse summa suuruse alusel oli maakondlik järjestus alljärgnev:

- 1) Lääne-Virumaa (11,8 mln eurot);
- 2) Pärnumaa (7,8 mln eurot);
- 3) Tartumaa (7,4 mln eurot);
- 4) Jõgevamaa (6,3 mln eurot);
- 5) Saaremaa (5,0 mln eurot);
- 6) Raplamaa ja Järvamaa (kumbki 4,6 mln eurot);
- 7) Viljandimaa (4,5 mln eurot);
- 8) Läänemaa ja Valgamaa (kumbki 4,3 mln eurot);
- 9) Põlvamaa (3,8 mln eurot);
- 10) Harjumaa (3,5 mln eurot);
- 11) Võrumaa (2,8 mln eurot);
- 12) Ida-Virumaa (1,8 mln eurot);
- 13) Hiiumaa (1,0 mln eurot).

Kõige rohkem on meetme 1.4.2 toetusvahendeid määratud Lääne-Virumaal asuvasse loomakasvatusega seotud investeeringuobjektidesse – 12 mln toetuseeurot.

IV taotlusvooru toetussummade analüüs andis tulemuseks alljärgneva:

- a) rahastuse said suuremat summat toetust taotlenud ettevõtjad (keskmine taotletud toetuse summa 193 tuh võrdlus keskmine määratud toetuse summaga 211 tuh eurot);

- b) kordustaotlejate keskmine määratud toetuse summa oli madalam (171 tuh eurot) kui esmakordselt toetust saanud ettevõtjal (233 tuh eurot). Samas oli esmakordselt toetuse saanud ettevõtjate määratud toetuse summa kõrgem, kui meetme keskmine (204 tuh eurot).

3. MEETME SIHTTASEMETE EELDATAV TÄITUMINE

Meetme rakendustulemuste hindamisel kasutatakse ühe kriteeriumina MAK meetme 1.4.2 sihttasemete eeldatava täitumise hindamist. Meetme sihttasemed jaotatakse kolme liiki indikaatoriks. Alljärgnevas tabelis tuuakse indikaatorite liigid, indikaatorid ja sihttasemed.

Tabel 11. Meetme 1.4.2 sihttasemed

Indikaatori liik	Indikaator	Sihttasemed
Väljundnäitaja	Toetust saanud põllumajandustootjad	352 programmiperioodi kohta
	Tehtud investeeringute maht	202,2 mln eurot programmiperioodi kohta
Tulemusnäitaja	Põllumajandustootjate arv, kes toodavad uusi tooteid või kasutavad uusi tootmisviise	200 programmiperioodi kohta
Mõjunäitaja	Netolisandväärtus, PPS	kasvab programmiperioodi lõpuks
	Brutolisandväärtuse muutus tööjõuühiku kohta	kasvab 40% programmiperioodi lõpuks

Käesolev rakendusanalüüs puudutab väljundnäitajate ja tulemusnäitajate analüüsi.

Seisuga 06.04.2011.a oli esimeses kolmes taotlusvoorus kokku 117 projekti lõpetanud ettevõtjat. Neist omakorda 22 olid projekti lõpetanud 2008. aastal. Ühtlasi oli tegu vaid I taotlusvooru toetuse saajatega. 22 väljamakstud taotlust moodustas I taotlusvooru heakskiidetud taotluste arvust 17%. Tegemist ei olnud piisava valimiga, et teostada mõjunäitajate hindamist. Valimit loetakse piisavaks kui ühe taotlusvooru toetuse saajatest moodustavad projekti lõpetanud ettevõtjad vähemalt 20% ning nimetatud ettevõtjatel oli olemas investeeringu teostamisele järgneva majandusaasta finantsnäitajad.

Väljundnäitaja sihttase – põllumajandusettevõtjate arv – 352.

Käesoleva rakendusanalüüsi koostamise hetkeks oli toimunud neli taotlusvooru, mille tulemusena oli toetus määratud 292 erinevale ettevõtjale. Seega põllumajandusettevõtjate arvu sihttasemest oli täidetud 83% ulatuses. Sihttaseme täitmiseks oleks vaja veel 60 uut toetust saavat ettevõtjat. V taotlusvooru eelarveks on 12,46 mln eurot, mis on sarnane IV taotlusvooru eelarvega.

IV taotlusvooru 59 toetuse saaja hulgas oli 20 eelnevates taotlusvoorudes toetust saanud ettevõtjat. Seega 34% toetust saanud ettevõtjatest olid kordustaotlejad. Mitte toetust saanud

ettevõtjaid oli IV taotlusvoorus 60, neist eelnevalt toetust saanud 21. Seega eelnevalt toetust mitte saanud ettevõtjaid kokku oli 39, kes jäid ka seekord toetuseta.

Vaid 77 toetuse saajale määrati kokku toetus vahemikus 450-500 tuh eurot. Ülejäänud 215 ettevõtjal oleks võimalik taotleda uutes taotlusvoorudes toetust arvestades maksimaalse piirmäära täituvust.

Arvestades, et V taotlusvooru eelarve on IV taotlusvooriga sama ning hindamiskriteeriumeid varem meetmest 1.4.2 toetust mittesaanud ettevõtjate eelistamisega täiendatud pole, siis sihttase ei ole täidetav ka V taotlusvooru tulemusena.

Põllumajandusettevõtete arvu sihttaseme on täidetud 83% ulatuses. Kordustaotluste suure osakaalu tõttu ei ole sihttase täidetav ka V taotlusvooru tulemusena. Suurem mõju sihttasemele oleks ettevõtjatel, kes pole varem meetme 1.4.2 raames toetust saanud. Püsihindaja juhib tähelepanu, et probleem avaldus ajaliselt III rakendusanalüüsi koostamise käigus. Soovituseks oli muuhulgas lisada eelistus MAK meetmest 1.4.2 varem toetust mittesaanud ettevõtjatele.

Väljundnäitaja sihttase – tehtud investeeringute maht – 202,2 mln eurot.

Nelja taotlusvooriga oli heakskiidetud 359 taotlust, mille abikõlblike kulutuste summa oli 175 mln eurot. Investeeringute elluviimisel täidetakse sihttase 87%. Lõpetatud projekte oli 117, millede abikõlblikud maksumused moodustasid kokku 49 mln eurot. Osaliselt teostatud projektide väljamakstud abikõlblikud maksumused moodustasid kokku 24 mln eurot. Seega teostatud projekte seisuga 06.04.2011.aastal oli 73 mln euro väärtuses, mis moodustab investeeringute mahu sihttasemest 36%. V taotlusvooru 12,46 mln toetuseuroga lisandub tõenäoliselt veel 27 mln eurot investeeringute abikõlbliku maksumusena, mille tulemusena täidetakse sihttase 100%.

Elluviidud investeeringute mahu sihttase nelja taotlusvooru projektide elluviimisel tulemusena saab täidetud 87%. Peale V taotlusvooru projektide elluviimist täidetakse sihttase tõenäoliselt 100%.

Tulemusnäitaja – põllumajandusettevõtjate arv, kes võtavad kasutusele uusi tehnoloogiaid ja toodavad uusi tooteid – 200.

Antud tulemusnäitaja hindamise puhul võetakse aluseks ettevõtjate taotlusvormide kinnitused uue toote või uue tehnoloogia kasutusele võtust. Kolmandas voorus oli selliseid toetuse saajaid 42 ja IV taotlusvoorus 43. Kokku oli nimetatud voorudes 85 heakskiidetud taotlust, mis oli esitatud 77 erineva ettevõtja poolt. Uut toodet juurutab või uut tehnoloogiat hakkaks kasutama kahe taotlusvooru keskmist tulemust arvestades 60% ettevõtjatest. Seega saame eeldada, et I ja II taotlusvooru 217 heakskiidetud taotluse alusel 130 puhul arendatakse uut toodet või võetakse kasutusele uus tehnoloogia. Keskmise toetuse saajate kordustaotlemise osatähtsus oli 19%, millest tulenevalt saab eeldada uue toote arendajaid või uue tehnoloogia kasutajaid I ja II taotlusvoorus kokku 105. Koos III ja IV taotlusvooru tulemusega moodustab koguarv 182 ettevõtjat.

Püsihindaja hinnangul täidetakse meetme sihttase uue toote või tehnoloogia osas pärast V taotlusvooru, kuna sihttaseme täitmisest on puudu vaid 18 ettevõtjat.

4. IV TAOTLUSVOORU TOETUSE SAAJAD JA MITTESAAJAD

4.1. Majandusnäitajad

Alljärgnevalt analüüsitakse IV taotlusvooru toetuse saajatel kahe taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta finantsnäitajate muutusi tegevusalade lõikes. Välistati tegevusalad, kus oli vähem kui kuus toetuse saajat. Analüüsi kaasati vaid ettevõtjaid, kellel oli mõlema analüüsitava aasta (2008 ja 2009) majandusnäitajad olemas.

Analüüsitavateks majandusnäitajateks on valitud:

- 1) kohustuste ja omakapitali suhtarv ehk võlakordaja;
- 2) käibevara ja lühiajaliste kohustuste suhtarv ehk maksevõime;
- 3) müügitulu ja põhivara suhtarv ehk põhivara tulemuslikkus;
- 4) müügitulu tööjõukulu euro kohta ehk tööjõukulu tulemuslikkus.

Tabel 12. Majandusnäitajad 2008–2009 IV taotlusvooru toetuse saajatel tegevusalade lõikes

Keskmine majandusnäitaja	Loomakasvatus (v.a piimatootmine)	Piimatootmine	Seakasvatus	Segatootmine
Ettevõtjate arv kokku	11	19	7	19
Ettevõtjate arv analüüsitud grupis	4-6	12-14	4-6	9-10
Võlakordaja 2008	0,457	0,275	0,427	0,384
Võlakordaja 2009	0,516	0,266	0,359	0,372
Maksevõime 2008	2,945	5,260	6,253	3,957
Maksevõime 2009	4,157	10,694	5,089	4,857
Põhivara tulemuslikkus 2008	0,809	1,061	2,043	0,887
Põhivara tulemuslikkus 2009	1,011	0,758	1,788	0,740
Tööjõukulude tulemuslikkus 2008	9,356	5,510	4,691	4,096
Tööjõukulude tulemuslikkus 2009	5,299	4,116	4,954	4,360

Andmete olemasolu tagas kõigil tegevusaladel hinnatavate ettevõtjate osatähtsuseks üle 34%, mis oli piisav hulk analüüsi teostamiseks. Kõige väiksem keskmine võlakordaja oli IV taotlusvooru piimatootmisega tegelevatel toetuse saajatel (0,3), kõige kõrgem näitaja oli loomakasvatuses (0,5). Kõigi tegevusalade ettevõtjatel on üldjuhul vähesel määral keskmine võlakordaja 2009. aasta lõpuks vähenenud (v.a loomakasvatus).

Keskmine maksevõime näitaja on kõigi tegevusala ettevõtjatel paranenud. Kõige suurem keskmine maksevõimenäitaja oli 2009. aastal piimatootmise ettevõtetes (10,7) ja kõige väiksem loomakasvatuse tegevusala ettevõtetel (4,2).

Keskmine põhivara tulemuslikkus on ettevõtjatel üldjuhul langenud (v.a loomakasvatus). Kuigi seakasvatusega tegelevatel ettevõtjatel oli põhivara tulemuslikkus vähenenud, siis jääb see 2009. aastal tegevusalade võrdlemisel kõige suuremaks (1,8).

Võrreldes 2008. ja 2009. aastat on toetuse saajatel keskmine põhivara tulemuslikkus üldjuhul langenud. Sellele tuginedes saame väita, et bilansilise põhivara suuruse vähendamist ei ole tehtud, mis mõjutaks kõrgemate hindepunktide saamist.

Keskmine töajõukulude tulemuslikkus on suurenenud vähesel määral seakasvatuses ja segatootmises, kuid langenud loomakasvatuses ja piimatootmises.

Võrdluseks analüüsitakse toetuse mittesaajate tegevusalasid, kus oli esindatus üle viie ettevõtja. Analüüsi ei kaasatud ettevõtjaid, kelle taotluse rahuldamata jätmise põhjuseks ei olnud eelarvevahendite puudumine. Kokku oli eelarvevahendite puuduse tõttu rahastamata taotlusi IV taotlusvoorus 49.

Tabel 13. Majandusnäitajad 2008–2009 IV taotlusvooru toetust mitte saanud ettevõtjatel tegevusalade lõikes

Keskmine majandusnäitaja	Loomakasvatus (v.a piimatootmine)	Piimatootmine	Segatootmine
Ettevõtjate arv kokku	14	15	10
Ettevõtjate arv analüüsitud grupis	5-6	7-8	4-5
Võlakordaja 2008	0,459	0,499	0,390
Võlakordaja 2009	0,601	0,440	0,320
Maksevõime 2008	1,437	1,333	2,210
Maksevõime 2009	2,158	1,326	2,286
Põhivara tulemuslikkus 2008	0,432	0,657	0,598
Põhivara tulemuslikkus 2009	0,399	0,472	0,539
Töajõukulude tulemuslikkus 2008	6,759	4,157	2,775
Töajõukulude tulemuslikkus 2009	8,039	5,070	2,305

Toetust mitte saanud ettevõtjate keskmine võlakordaja vähenes (v.a loomakasvatus). Kõige madalam võlakordaja oli 2009. aastal segatootmise (0,3) ja suurem loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel (0,6). Üldjuhul paranes ka keskmine maksevõimenäitaja (v.a. piimatootmisettevõtted). Kõige kõrgem maksevõime näitaja oli 2009. aastal segatootmisettevõtetel (2,3). Põhivara tulemuslikkus langes kõigil tegevusaladel. Kõrgeim põhivara tulemuslikkus 2009. aastal oli segatootjatel (0,5) ja kõrgeim töajõukulude tootlikkus loomakasvatajatel (8).

Toetuse saajate ja mittesaajate keskmiste majandusnäitajate omavaheline võrdlemine andis järgmised tulemused:

- 1) toetuse saajatel oli võlakordaja üldjuhul väikem kui mittesaajatel (v.a segatootmine);
- 2) toetuse saajate maksevõime oli oluliselt parem mittesaajate maksevõimest;
- 3) toetuse saajate põhivara annab paremat tulemust kui mittesaajate põhivara;

4) müügitulu ja tööjõukulude suhtarvult on edukamad mittesaajad (v.a segatootmine).

Põhiliste majandusnäitajate poolest nagu võlakordaja, maksevõime ja põhivara tulemuslikkus on toetuse saajad taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal paremas olukorras kui mittesaajad.

4.2. Investeeringud

Investeeringuobjektide määratud toetuse summa alusel saame järeldada, et eelistatakse investeerida loomakasvatusehitistesse (8,1 mln toetuseurot, tabel 14), mis moodustas 65% kogu IV taotlusvooru määratud toetuse summast. Loomakasvatusehitistest omakorda suurim toetuse summa jäi veistekasvatuse arendamisele – 5,5 mln eurot.

Järgmise rahaliselt olulise grupi moodustasid investeeritud loomakasvatusehitiste paiksete tehnoloogiliste seadmete osas (2,0 mln toetuseurot), millest samuti üle poole oli mõeldud veiste kasvatamise ehitistesse. Loomakasvatusehitiste ehitamiseks ja nendesse paiksete seadmete soetamiseks on toetuse saajatel plaanis kasutada toetust kokku 10 mln eurot, mis moodustab kogu IV taotlusvooru määratud toetusest 81%. Võrreldes III taotlusvooriga on nimetatud investeeringute osatähtsus toetuse saajatel kasvanud kolme protsendipunkti võrra.

Tabel 14. IV taotlusvooru toetuse saajate investeeringud

Investeeringu liik	Määratud toetuse summa, eurot	Tegevusele määratud toetuse summa osatähtsus kogu määratud toetusest, %
Loomakasvatusehitise ehitamine (kodulinnud)	145498,32	1,2
Loomakasvatusehitise ehitamine (lambad, kitsed)	97343,38	0,8
Loomakasvatusehitise ehitamine (sead)	2382910,16	19,1
Loomakasvatusehitise ehitamine (veised)	5474576,53	43,9
LOOMAKASVATUSEHITISED KOKKU	8100328,39	65,0
Loomakasvatusehitise paiksete seadmete soetamine (kodulinnud)	97454,9	0,8
Loomakasvatusehitise paiksete seadmete soetamine (sead)	739669,7	5,9
Loomakasvatusehitise paiksete seadmete soetamine (veised)	1162626,52	9,3
PAIKSED SEADMED KOKKU	1999751,12	16,0
Sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamine	1923446,85	15,4
Sõnniku-, silo- või söödahoidla paiksed seadmed	53067,63	0,4
Juurdepääsutee ehitamine	323187,71	2,6
Projekteerimine ja ehitusgeoloogilised ning – geodeetilised tööd	27903,01	0,2
Liitumine elektri-, kanalisatsiooni- ja veevarustusvõrguga	16712,42	0,1

Omaniku järelevalve	13737,03	0,1
Valvesüsteem	4541,43	0,0
Tähistamine	95,87	0,0
Kokku	12462771,46	100,0

Väga väikse osa määratud toetusest moodustavad abistavad tegevused nagu projekteerimine, liitumine elektri-, kanalisatsiooni- ja veevarustusvõrguga, omaniku järelevalve ja valvesüsteemid.

Veiste loomakasvatusehitistele ja paiksetele seadmetele on planeeritud kokku kasutada määratud toetuse summast 6,6 mln eurot, mis moodustab 53%. Järgmise suurema grupi moodustavad sigadele mõeldud loomakasvatusehitised ja paiksed seadmed (3,1 mln toetuseeurot), moodustades 25% määratud toetusest.

Alljärgnevalt tuuakse välja IV taotlusvooru mittemääratud toetusega ettevõtjate investeeringud. Kokku välistati 11 ettevõtjat, kelle taotluse mittemääramise põhjuseks polnud eelarvevahendite puudumine.

Tabel 15. IV taotlusvooru eelarvevahendite tõttu mittemääramise saanud ettevõtjate investeeringud

Investeeringu liik	Taotletud toetuse summa, eurot	Tegevusele taotletud toetuse summa osatähtsus kogu toetuse summast, %
Loomakasvatusehitise ehitamine (hobused)	6902,46	0,1
Loomakasvatusehitise ehitamine (lambad, kitsed)	77265,48	0,8
Loomakasvatusehitise ehitamine (sead)	794768,32	8,6
Loomakasvatusehitise ehitamine (veised)	5082313,86	54,9
LOOMAKASVATUSEHITISED KOKKU	5961250,12	64,4
Loomakasvatusehitise paiksete seadmete soetamine (sead)	337317,69	3,6
Loomakasvatusehitise paiksete seadmete soetamine (veised)	1464410,98	15,8
PAIKSED SEADMED KOKKU	1801728,67	19,5
Sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamine	1137695,47	12,3
Sõnniku-, silo- või söödahoidla paiksed seadmed	78496,35	0,8
Juurdepääsutee ehitamine	241579,39	2,6
Projekteerimine ja ehitusgeoloogilised ning – geodeetilised tööd	13134,48	0,1
Omaniku järelevalve	12802,62	0,1
Valvesüsteem	14042,64	0,2
Tähistamine	10,23	0,0
Kokku	9260739,97	100,0

Eelarvevahendite vähesuse tõttu jäeti rahuldamata kokku 49 ettevõtja taotlused summas 9 260 740 eurot. Toetust mitte saanud ettevõtjate investeringusooovid olid sarnased toetuse saajate planeeritavate investeringutega, kuna loomakasvatushoonete ehitamisele ja nendesse paigaladavate paiksete seadmete soetamisele sooviti investeerida kõige enam (kokku 7,8 mln ehk 84% kogusummast).

Toetust mitte saanud ettevõtjate planeeritavate loomakohtade hulgas oli loomaliike, mida toetuse saajate planeeritavate loomakohtade hulgas ei olnud (nt hobused) ja vastupidi ehk toetuse saajate loomakohtade hulgas oli liike, mida mittesaajate loomakohtade hulgas polnud (nt kodulinnud). Toetuse saajatel oli küll veiste loomakasvatusehitiste ja statsionaarsete seadmete toetuse summa osatähtsus kõige suurem võrreldes teiste loomaliikidega, kuid mittesaajate hulgas oli see veelgi suurem, moodustades 6,5 mln eurot toetust ehk 71% mittemääratud toetuse summast. Seevastu seakasvatusega seotud taotluste puhul oli mitte heakskiidetud taotluste osatähtsus toetuse summa alusel väike (1,1 mln eurot ehk 12% mittemääratud toetuse summast).

Kasutuses olev taotluste hindamise süsteem toetab loomakasvatustliku mitmekesisust. Püsihindaja soovib jätkata teavitustegevust, et suurendada ka lisaks veise ning seakasvatusele teiste loomagruppidega seotud investeringute osakaalu.

Järgnevalt kajastub ülevaade IV taotlusvooru toetuse saajate loomakohtade arvust ja määratud toetusest loomaliigiti (tabel 16).

Tabel 16. Loomakohad toetuse saajatel

Looma liik	Määratud loomakohtade arv	Väikseim loomakohtade arv	Suurim loomakohtade arv	Vastava loomaliigiga seotud toetuse saajate arv	Määrusega sätestatud maksimaalne võimalik toetus loomakoha kohta, eurot	Väikseim loomakohale kulutatav toetuse summa, eurot	Suurim loomakohale kulutatav toetuse summa, eurot	Keskmine loomakohale kulutatav toetuse summa, eurot	Toetuse saajate arv, kelle loomakoha maksumus moodustab vähemalt 90% maksimaalsest loomakoha maksumusest
Veised KOKKU	8922	x	x	x	x	x	x	x	x
Sh piimalehmad	4198	20	720	21	1656,59	34,38	1656,59	1001,29	8
Sh tõupullid	90	x	x	1	1656,59	x	x	x	0
Sh vasikad	779	25	250	7	368,13	79,89	368,13	234,60	3
Sh noorloomad	2021	15	653	13	644,23	100,92	644,23	457,67	6
Sh nuum- ja lihaveised	1834	25	440	14	644,23	56,43	644,23	499,14	9
Sead KOKKU	24332	x	x	x	x	x	x	x	x
Sh nuumsead	18024	560	4940	8	184,07	30,55	184,07	118,66	2
Sh põhikarja sead	1422	48	528	4	368,13	94,01	368,13	284,45	2
Sh võrdepõrsad	4886	1792	3094	2	184,07	75,99	127,25	101,74	0
Lambad, kitsed KOKKU	1755	x	x	x	x	x	x	x	x
Sh lambad	1755	655	1100	2	74,78	46,34	74,78	60,56	1
Kodulinnud (kanad, broilerid)	75000	x	x	1	2,3-23,01	x	x	3,23	1

Kuna määratud toetuse kogusumma III ja IV taotlusvoorus oli võrreldav, vastavalt 12,8 ja 12,5 mln eurot, siis analüüsitakse toetuse saajate loomakohtade arvu muutust nimetatud taotlusvoorude lõikes.

Loomakohtade arvu muutused:

- 1) kõige olulisem suurenemine on toimunud veiste loomakohtade arvu osas (5 670-lt 8 922 loomakohani), kõige rohkem oli suurenenud noorloomadega seotud kohtade arv;
- 2) sigade seotud loomakohtade arv on vähenenud 26 577-lt 24 332 loomakohani;
- 3) lammaste ja kitsede arv oli vähenenud 3 140-lt 1 755 loomakohani, kusjuures toetuse saajate hulgas ei olnud IV taotlusvoorus ühtegi kitseomanikku;
- 4) lindude arv oli vähenenud 311 440-lt 75 000 loomakohani.

Võrreldes III taotlusvooriga oli IV taotlusvoorus kehtiva rakendusmäärusega vähendatud maksimaalset toetuse summat loomakohale. Keskmise vähendamine oli 10%. III taotlusvoorus moodustasid keskmised määratud toetuse summad loomakoha kohta 24-88% maksimaalsest toetusest loomakohale. Kõige kõrgem oli nimetatud näitaja lammaste (88%) ja vasikatega seoses (85%). IV taotlusvooru vastavaks tulemuseks oli 55-81%. Kõige suurem näitaja oli seoses lammaste (80%), põhikarja sigade (77%) ja lihaveistega (77%).

Püsihindaja ei loe maksimaalset toetuspiiri loomaliigiti ja loomagrupiti piiravaks. Samas ei soovita piirmäära vähendamist.

6. IV TAOTLUSVOORU HINDAMISEKRITERIUMITE ANALÜÜS

Käesolevas peatükis analüüsitakse IV taotlusvooru põhjal iga üksiku hindamiskriteeriumi mõju koondtulemusele ning antakse täiendavaid soovitusi hindamise täiendamiseks või muutmiseks.

IV taotlusvooru taotlusi hinnati järgmiste kriteeriumite alusel:

- 1) eelistatakse alla 40-aastaseid taotlejaid – 10 punkti;
- 2) eelistatakse ettevõtja põhivara tulemuslikkust (müügitulu ja põhivara suhtarv) – 0 kuni 5 punkti;
- 3) eelistatakse suurema omatoodetud põllumajandussaaduste müügitulu osakaaluga ettevõtjaid – üle 75% tagab 5 punkti ja üle 90% tagab 10 punkti;
- 4) eelistatakse mahetootjaid ja turustajaid – üle 20% tagab 5 punkti ja üle 50% tagab 10 punkti;
- 5) eelistatakse kauem tegutsenud ettevõtjaid – alates kolmandast tegutsemisaastast antakse 1 punkt kui 10 punkti täitumiseni;
- 6) eelistatakse taotlejad, kes planeerivad bioenergiakäitist loomakasvatusehitise juurde – 2 punkti;
- 7) eelistatakse, neid kes investeerivad mahenõuetele vastavasse loomakasvatusehitisse – 2 punkti;
- 8) eelistatakse jätkusuutlikumaid ettevõtjaid (kuni 4 punkti).

Tabel 17. IV taotlusvooru hindamise koondtulemus kriteeriumite lõikes

Hindamiskriteerium	IV taotlusvooru punktid kokku	Osatähtsus, %
Noor ettevõtja	410	13,3
Põhivara tulemuslikkus	190	6,1
Omatoodetud põllumajandussaaduste müügi osatähtsus	960	31,1
Mahemüük	165	5,3
Tegutsemisaeg	908	29,4
Kavandatakse bioenergiakäitist	4	0,1
Ehitis vastab mahetingimustele	28	0,9
Jätkusuutlikkus	424	13,7
Kokku	3089	100

Kõige suuremat mõju koondhindadele avaldasid omatoodetud põllumajandussaaduste müügi osatähtsus (31% koondhindest) ja tegutsemisaeg (29% koondhindest). Nimetatud näitajate osakaal oli suurenenud võrreldes III taotlusvooru rakendusanalüüsis tooduga vastavalt viis ja kaks protsendipunkti. Suurenenud oli ka noore ettevõtja punktide osakaal (9-lt 13 protsendile). Vähenenud oli põhivara tootlikkuse näitaja (III taotlusvoorus 9%, IV taotlusvoorus 6%). Väike osatähtsus koondhindest oli bioenergiakäitise planeerimisel (0,1%) ja ka ehitise vastavusel mahetingimustele (1%). Kahe taotlusvooru andmete võrdlemist häirib asjaolu, et hindamiskriteeriumeid on muudetud. Lisandunud oli jätkusuutlikkuse hindamine ning loobutud on eelnevatest programmidest toetuse mitta saamise eelistamisest.

Alljärgnevalt analüüsitakse toetuse saajate ja toetuse mittesaajate koondhinnete erinevusi. Toetuse mittesaajate hulgast on välja jäetud taotlused, mille puhul taotlust vastavaks ei tunnistatud. Järgnevalt analüüsitakse 49 toetust mitte saanud ettevõtjat ja 59 toetuse saajat.

Tabel 18. Toetuse saajad ja mittesaajad hindamiskriteeriumite tulemuste alusel

Hindamiskriteerium	Toetuse saajate koondtulemus	Toetuse saajate arv, kes sai punkte	Osatähtsus toetuse saajatest (59 ettevõtjast), %	Toetuse mitte-saajate koondtulemus	Toetuse mitte-saajad, kes said punkte	Osatähtsus toetuse mitte-saajatest (49 ettevõtjast), %	Toetuse saajate osatähtsus punkte saanutest
Noor ettevõtja	300	30	50,9	80	8	16,3	78,9
Põhivara tulemuslikkus (kuni 1- 5 punkti)	116	39	66,1	54	25	51,0	60,9
Omatoodetud põllumajandussaaduste müügi osatähtsus	520	56	94,9	345	38	77,6	59,6
Mahemüük	115	12	20,3	20	2	4,1	85,7
Tegutsemisaeg	455	58	98,3	367	48	97,9	54,7
Kavandatakse bioenergiakäitist	2	1	1,7	2	1	2,0	50,0
Ehitis vastab mahetingimustele	22	11	18,6	2	1	2,0	91,7
Jätkusuutlikkus	212	59	100,0	171	49	100,0	54,6

Ettevõtjad said kokku hindepunkte 9 kuni 46 punktini. Toetuse saajate punktid jäid vahemikku 25-46 ja mittesaajatel vahemikku 9-25. Esimene toetuse mittesaaja jäi toetuseta taotletava toetuse suuruse erinevuse tõttu. Hindamises kehtestatud reegli kohaselt võrdse punktisumma korral eelistatakse taotlejaid, kes taotlevad vähem toetust.

Püsihindaja seisukohalt jagunesid hindamiskriteeriumid mõjuselt kahte rühma:

1. kriteeriumid, mis olid mõjusad tänu suurele punktiarvule nagu näiteks noor ettevõtja, omatoodang, mahetoodang ja tegutsemisaeg. Maksimaalne punktide arv kriteeriumi kohta 10;
2. kriteeriumid, mille puhul oli toetuse saajatel punktisaajate osatähtsus oluliselt kõrgem kui mittesaajatel ning punkte saanud toetuse saajate osatähtsus punkte saanud taotlustest kõige suurem.

Teise rühma kuuluvateks kriteeriumiteks saame lugeda järgmised:

- 1) ehitise vastavus mahetingimustele – 92% punktide saajatest kuulusid ka toetuse saajate hulka ning punkte saanud toetuse saajate ja mittesaajate osatähtsuste erinevus oli 16,6 protsendipunkti;
- 2) mahetoodangu müük - 86% punktide saajatest kuulusid ka toetuse saajate hulka ning punkte saanud toetuse saajate ja mittesaajate osatähtsuste erinevus oli 16 protsendipunkti;
- 3) noor ettevõtja - 78% punktide saajatest kuulusid ka toetuse saajate hulka ning punkte saanud toetuse saajate ja mittesaajate osatähtsuste erinevus oli 34 protsendipunkti.

Nii esimesse kui teise rühma kuulusid noore ettevõtja ja mahetoodangu kriteeriumid, seega loetaksegi nimetatud kriteeriumeid kõige mõjusamateks.

Mõjusaimateks hindamiskriteeriumiteks loetakse mahemüügi ja noore ettevõtja hindepunkte.

IV taotlusvooru ettevõtjate arvust, millest on maha arvestatud mittevastavaks tunnistatud taotlusega ettevõtjad, oli kokku 38 ehk 35% noori ettevõtjaid. Loomakasvatusega tegeles 10, piimakarjaga 12, püsiluultuuride kasvatusega üks, seakasvatusega kuus, segatootmisega kaheksa ja taimekasvatusega üks noor ettevõtja.

III taotlusvooru 95 vastavaks tunnistatud taotluse hulgas oli 23 noore ettevõtja taotlust, kellest tegeles loomakasvatusega 10, piimakarjaga kolm, segatootmisega üheksa ja taimekasvatusega üks. Kusjuures kuus noort ettevõtjat on kordustaotlejad. Noorte ettevõtjate hulk on võrreldes III taotlusvooriga kasvanud IV taotlusvoorus 39% – 32 uut noort põllumajandustootjat ehk 9 noort ettevõtjat rohkem kui III taotlusvoorus. Noorte ettevõtjate tegevusalad on mitmekesistunud – IV taotlusvooriga on lisandunud nii seakasvatusega kui ka püsiluultuuride kasvatusega tegelevaid ettevõtjaid. III taotlusvoorus oli ettevõtlusvormide alusel noorte ettevõtjate arv järgimine – kaheksa FIE-t (35%), 14 osäühingut (61%) ja üks aktsiaselt (4%). IV taotlusvoorus oli tulemuseks seitse FIE-t (18%), 30 osäühingut (79%) ja üks tulundusühistu (3%). III taotlusvooru keskmine osäühingute osakaal oli 53% ja FIE-de osakaal 39% ning IV taotlusvooru vastavad näitajad 60% ja 32%. Noorte ettevõtjate puhul on osäühingute osakaal suurem kui III ja IV taotlusvooru kogu taotluste arvust.

Võrreldes III ja IV taotlusvooru on noorte ettevõtjate arv suurenenud ja noorte ettevõtjate tegevusalad mitmekesistunud. Tegevusvormide puhul eelistavad noored ettevõtjad tegutseda osäühingutena.

Väike mõjususe oli tegutsemisajal ja jätkusuutlikkusel, sest mõlema hindamiskriteeriumi puhul said punkte enamuse toetuse saajatest ja mittesaajatest. Samas jätkusuutlikkus andis vaid neli punkti, seega oli see eelpool toodud mõjurühmade metoodika alusel välistatud mõlemast rühmast. Viimasest tulenevalt loetakse jätkusuutlikkus kõige väiksema mõjususega hindamiskriteeriumiks.

Väike mõjususe on toetuse saamisele jätkusuutlikkuse hindamiskriteeriumil, kuna tegemist on planeeringutele tugineva hindamisega ning arvutuslikult väga lihtsalt maksimaaltulemuse saamiseks teostatav.

Tabel 19. Jätkusuutlikkuse nelja alakriteeriumi tulemused

Hindamiskriteerium	Punkte saanud taotlejate arv	Osatähtsus taotlejate arvust (119-st ettevõtjast), %
Müügitulu suurenemine	118	99,2
Ärikasumi suurenemine	111	93,3
Võlakordaja vähenemine	104	87,4
Põhivara tulemuslikkuse paranemine	91	76,5

Jätkusuutlikkuse nelja alakriteeriumit eraldi välja tuues on tulemused alljärgnevad:

- 1) taotlejatel on kõige lihtsam tagada müügitulu ja ärikasumi suurenemine – üle 90% taotlejatest saavad nimetatud kriteeriumite eest hindepunkte;
- 2) võlakordaja vähenemise planeerimine on samuti väga esindatud – 87% taotlejatest saavad hindepunkte;
- 3) kõige keerulisem on tagada põhivara tulemuslikkuse paranemise näitaja – 77% taotlejatest saavad hindepunkte.

Äriplaani koostamisel ja tulevikku planeerides on kõige keerulisem saavutada põhivara tulemuslikkuse paranemist.

Eraldi võetame vaatluse alla põhivara tulemuslikkuse, mis võib olla ettevõtjate raamatupidamise arvestuste kaasabil mõningal määral mõjutatav. Selleks võrdleme III ja IV taotlusvooru hindamistulemusi.

Tabel 20. Põhivara tulemuslikkus IV taotlusvoorus

Hindamiskriteerium	Punkte saanud toetuse saajate arv	Osatähtsus toetuse saajatest (59-st ettevõtjast), %	Punkte saanud toetuse mittedaajate arv	Osatähtsus toetuse mittedaajatest (49 ettevõtjast), %
Põhivara tulemuslikkus – 0 punkti	20	33,9	24	49,0
Põhivara tulemuslikkus – 1 punkt	9	15,3	10	20,4
Põhivara tulemuslikkus – 2 punkti	7	11,9	6	12,2
Põhivara tulemuslikkus – 3 punkti	9	15,3	6	12,2
Põhivara tulemuslikkus – 4 punkti	4	6,8	1	2,0
Põhivara tulemuslikkus – 5 punkti	10	16,9	2	4,1

Põhivara tulemuslikkuse puhul oli nii toetuse saajate kui ka mittedaajate hulgas IV taotlusvoorus kõige rohkem ettevõtjaid, kes said antud kriteeriumi eest „0“ punkti. Vastavalt 20 ja 24 ettevõtjat. Antud hindamiskriteeriumi eest oli maksimaaltulemuse saanud vaid 12 ettevõtjat.

Ettevõtjaid, kelle tulemus müügitulu ja põhivara suhtarvu eest jäi vahemikku 1-4 punkti, oli kokku 29 toetuse saajate hulgas ja 23 mittesaajate hulgas.

Tabel 21. Põhivara tulemuslikkus III taotlusvoorus

Hindamiskriteerium	Punkte saanud toetuse saajate arv	Osatähtsus toetuse saajatest (81-st ettevõtjast), %	Punkte saanud toetuse mittesaajate arv	Osatähtsus toetuse mittesaajatest (14 ettevõtjast), %
Põhivara tulemuslikkus – 0 punkti	26	32,1	7	50,0
Põhivara tulemuslikkus – 1 punkt	9	11,1	0	0,0
Põhivara tulemuslikkus – 2 punkti	11	13,6	1	7,1
Põhivara tulemuslikkus – 3 punkti	8	9,9	1	7,1
Põhivara tulemuslikkus – 4 punkti	6	7,4	1	7,1
Põhivara tulemuslikkus – 5 punkti	21	25,9	4	28,6

III taotlusvoorus oli kõige rohkem ettevõtjaid, kes said põhivara tulemuslikkuse eest „0“ punkti – toetuse saajatest 26 ettevõtjat ja mittesaajatest seitse ettevõtjat. III taotlusvoorus oli samas ka suur hulk ettevõtjaid, kes said maksimaalse punkt tulemuse ehk toetuse saajate hulgas 21 ja mittesaajatest neli ettevõtjat.

Võrreldes III ja IV taotlusvooru tulemusi müügitulu ja põhivara suhtarvu alusel, saame järeldada, et põhivara antud kriteeriumi osas ei ole tuvastatud järsku näitaja paranemist, pigem on nimetatud näitaja halvenenud, kuna vähenenud on nende ettevõtjate hulk, kellel antud näitaja annab maksimaalse tulemuse.

Põhivara tulemuslikkus minevikuandmetele tuginedes on realistlik hindamiskriteerium.

Järgnevalt anname ülevaate IV taotlusvooru hindamistulemustest tegevusalade lõikes. IV taotlusvooru keskmine hindepunktide summa kõigil vastavaks tunnustatud taotlustel oli 25,8 punkti ja heakskiidetud taotlustel 29,5 punkti.

Taotlemisel olid keskmisest kõrgema tulemusega linnukasvatavad (30 punkti), püsiluultuuride kasvatavad (27 punkti), piimakarja kasvatavad (26,7 punkti) ja segatootjad (26 punkti). Toetuse saajatel oli keskmisest tulemusest suuremad hindepunktid loomakasvatajatel (31 punkti), linnukasvatajatel (30 punkti) ja piimakarjakasvatajatel (30 punkti).

Tabel 22. Hindamistulemused tegevusalade lõikes IV taotlusvoorus

Tegevusala	Vastavaks tunnistatud taotluste arv	Hindamise koond-tulemus tegevusala taotlustel kokku	Keskmine hinnang taotluse kohta	Heakskiidetud taotluste arv	Hindamise koond-tulemus tegevusala heakskiidetud taotlustel	Keskmine hinnang heakskiidetud taotluse kohta
Linnukasvatus	1	30,0	30,0	1	30,0	30,0
Loomakasvatus (v.a piimakari)	25	606,0	24,24	11	343,0	31,18
Piimakari	34	909,0	26,74	19	573,0	30,16
Püsilikultuurid	1	27,0	27,0	1	27,0	27,0
Seakasvatus	12	306,0	25,5	7	206,0	29,43
Taimakasvatus	6	143,0	23,83	1	26,0	26,0
Segatootmine	29	762,0	26,28	19	537,0	28,26
Kokku	108	2783,0	25,81	59	1742,0	29,53

Jättes välja ettevõtjate tegevusalad, kus oli vähem kui viis taotlust nii taotlemisel kui heakskiitmisel, on keskmisest suurema hindamistulemuse saanud piimakarjakasvatusega tegelevad ettevõtjad. Ühtlasi on tegevusalal ka kõige rohkem noori ettevõtjaid (12 noort ettevõtjat 38 noorest ettevõtjast ja 25 piimakarjakasvatajast).

Piimakarjakasvatusega tegelevatele taotlejatele ja toetuse saajatele on antud keskmiselt rohkem hindepunkte, mida mõjutab kindlasti noorte ettevõtjate suur osakaal piimakarjakasvatusega tegelevate ettevõtjate arvust (48%).

Hindamistulemuste analüüsiks domineeriva loomagrupi alusel fikseeriti loomagrupp järgmistel alustel:

- 1) ühe loomaliigi olemasolul on domineerivaks loomagrupiks olemasolev loomaliik;
- 2) kahe või enama loomaliigi olemasolul on domineerivaks loomagrupiks suurema arvuga isenditega loomagrupp (v.a. piimalehmad);
- 3) piimalehmade olemasolul loeti domineerivaks piimalehmad, kui nende arv oli vähemalt 1/3 veiste arvust ning koos veiste arvuga ületas piimalehmade arv teisi sama ettevõtja loomade arvu;
- 4) määramata loetakse need ettevõtjad, kellel puudusid andmed ühegi loomaliigi kohta.

Tabel 23. Hindamistulemused IV taotlusvooru toetuse saajatel jaotatuna domineeriva loomaliigi alusel

	Siga	Kana	Lammas	Piima-lehm	Veis	Määra-mata	Kokku
Hindepunktid kokku	297	30	59	617	507	232	1742
Toetuse saajate arv	10	1	2	21	17	8	59
Keskmine tulemus	29,7	30,0	29,5	29,4	29,8	29,0	29,5

Toetuse saajate keskmine hindepunktide summa on 29,5. Keskmist punktisummat ületasid järgmiseid loomaliike kasvatavad ettevõtjad:

- 1) kana;
- 2) veis;
- 3) siga.

Alla keskmise hindamistulemuse said vaid piimalehmakasvatusega tegelevate ettevõtjate taotlused. Samas keskmiste punktide erinevus gruppides, kus oli vähemalt 5 toetust saanud ettevõtjat, ei olnud olulised (0,3-0,4 hindepunkti).

Püsihindaja on seisukohal, et hindamistulemused ei sõltu loomaliigist.

KOKKUVÕTE

Meetme 1.4.2 nelja taotlusvooruga on kokku heakskiidetud 359 taotlust ja määratud 73 mln eurot toetust. Taotluste arv on võrreldes III taotlusvooruga mõnevõrra kasvanud, mida püsihindaja peab parema teavitustegevuse tulemuseks. Samas ei ole saavutatud veel I taotlusvooru taotluste arvu. Püsihindaja soovib jätkata teavitustegevuse tõhustamist nii varem toetust mittesaanud ehk uute taotlejate pealekasvuks kui ka eesmärgiga suurendada erinevate loomaliikide esindatust taotluste hulgas.

Rakendusanalüüsi tulemusel selgus, et meetme abikõlblikkuse kriteeriumid on taotlejatele arusaadavad. Viimast näitab olukord, et vaid 3% heakskiidetud taotlustele on tulnud teha vähendamise otsuseid. Võrdluseks saame tuua, et meetme 3.1 väikeprojektide nimetatud näitaja oli 21%.

Väljamakseid on tehtud meetme 1.4.2 osas 190 taotlusele kogusummas 30 mln eurot. Taotlusvoorude lõikes vaadelduna on kõige rohkem väljamakseid I taotlusvooru taotluste osas, millele järgnevad II ja III taotlusvooru taotlused. Analüüsi eraldi väljamaksete aktiivsust poolaastate ja taotlusvoorude lõikes, mille tulemusena avaldub probleemina väljamaksete järsk vähenemine I taotlusvooru alusel ja madal väljamaksete osakaal määratud toetusest II taotlusvooru alusel. Lisaks on I taotlusvooru alusel veel 22 mitte ühegi väljamakseta heakskiidetud taotlust, mis moodustab 20% I taotlusvooru määratud toetusest arvestatuna ning millede keskmine määratud toetuse summa on oluliselt kõrgem edukamalt elluviidavate projektide määratud toetuse summast (vastavalt 249 tuh eurot ja 196 tuh eurot). Asjaolu rõhutab veelgi investeeringute elluviimise raskuseid. Olukorra leevendamisele aitab kaasa kindlasti meetme määruse muudatus, mis võimaldab väljamakseid saada osaliselt tasatud kuludokumentide alusel, kuid nõuab kuludokumentide alusel tehtud töö täielikku lõpetamist. Omaltpoolt leiab püsihindaja, et olukorras kus investeeringud võivad ületada 1 mln eurot, ei ole antud finantseerimisskeem piisav. Leevendama peaks ka objekti valmimise nõuet. St, et objekt peab valmis olema omafinantseeringu osa ulatuses ning ülejäänud tööd teostatakse peale toetuse laekumist.

Tegevusalade analüüs tõi esile linnu-, piimakarja- ja seakasvatajate vajaduse keskmiselt suurema toetuse järele ning segatootmise populaarsuse ja piimakajakasvatuse jätkuva kasvu.

Sihttasemete täitmise analüüs teostati vaid väljund- ja tulemusnäitajate osas, sest mõjunäitajaid ei olnud võimalik veel hinnata. Väljund- ja tulemusnäitajate puhul on probleemseimaks toetust saanud põllumajandustootjate arv, sest 35% toetuse saajatest on kordustoetuse saajad. Täitmata on 17% sihttasemest. Sihttaseme täitmiseks on vaja vähemalt 60 varem toetus mittesaanud ettevõtjat. Tulemuste alusel soovime hindamiskriteeriumite abil eelistada varem meetmest 1.4.2 toetust mittesaanud ettevõtjaid. Investeeringute mahu sihttase ja uute toodete ning tehnoloogiliste süsteemide kasutusele võtmise sihttasemed täidetakse tõenäoliselt V taotlusvooru järgselt.

IV taotlusvooru toetuse saajate ja mittesaajate omavaheline võrdlus andis järgmised tulemused:

- 1) põhiliste majandusnäitajate nagu võlakordaja, maksevõime ja põhivara tulemuslikkus on toetuse saajatel paremas seisus kui toetust mitte saanud ettevõtjatel. Samas põhivara tulemuslikkuse näitaja väheneb nii toetuse saajatel kui ka mittesaajatel. Viimane omakorda kinnitab ettevõtete põhivara tulemuslikkuse kui realistliku hindamiskriteeriumi sobivust;
- 2) olemasolev hindamissüsteem toetab planeeritud investeeringutega seotud loomaliikide mitmekesisust vähesel määral, kuna üle 50% määratud toetuse summast on planeeritud veistega seotud loomakohtadele (6,5 mln eurot);
- 3) toetuse piirmäär loomakoha kohta ei ole tegevusi piirav, kuid samas ei soovita püsihindaja ka toetuse summa piirmäära vähendamist loomakoha kohta.

Meetme 1.4.2 hindamissüsteemi analüüs tõi välja kaks kõige mõjusamat kriteeriumit – noore ettevõtja ja mahemüügi hindepunktid. Kõige väiksema mõjususega kriteeriumiks saame arvestada jätkusuutlikkust, mis tugineb planeeringutel ja seeläbi võimaldab kõigil ettevõtjatel saada punkte nimetatud kriteeriumi täitmise eest. Neljast jätkusuutlikkuse alakriteeriumist on kõige mõjusam põhivara tulemuslikkuse paranemise kriteerium. Viimase puhul on hindepunkti saanud ettevõtjate arv kõige väiksem. Täpsemalt analüüsiti põhivara tulemuslikkuse näitajat, mille tulemusena saame järeldada, et minevikulistel andmetel tuginev põhivara tulemuslikkus on realistlik hindamiskriteerium. Hindamistulemuste ja tegevusala põhine analüüs tõi välja piimakarjakasvatavate suurema keskmise hindamistulemuse, mis loeti seotuks noorte ettevõtjate suure osakaaluga nimetatud tegevusalal (48%). Loomaliigist hindamistulemused ei sõltu.